

עלון דברי חיים לפרשת וירא

"אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבה: חללה לך מעשה בדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק פרשע חללה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט" (י"ח, כ"ד-כ"ה)
יש טוב מוחלט – טוב אשר בכל מקום, בכל זמן ובכל תנאי יחשב כטוב.

ויש טוב יחסי – טוב אשר בתנאים או זמנים אחרים נחשב כרע. כזה היה נח לדעת הדורשים לגנאי, שכן אם היה בדורו של אברהם – לא היה נחשב לכולם.

זהו שמבקש אברהם, כי אם יש חמישים צדיקים בסדום, ישא למקום למען חמשים הצדיקים "אשר בקרבה" – כלומר, למען הצדיקים אשר נחשבים כאלו, אף כאשר הם רק בקרבה, צדיקים במושגי סדום, ולא במושגי עיר אחרת. ביקש אברהם, כי אפילו בזכות צדיקים שכאלו ימחל לסדום.

עוד ממשיך אברהם ומבקש השופט כל הארץ לא יעשה משפט, וכי משום שידיעתך מקפת את כל הארץ, ותביא בחשבון את סדום כנגד ערים אחרות, וממילא לא ימצאו צדיקים בסדום – האם משום השוואה שכזו, של סדום וצדיקה ביחד עם שאר ערי העולם וצדיקהם, לא תעשה משפט צדק בסדום!

חלילה לך מצורת משפט כזו. ברם, אם תדון את סדום בפני עצמה, ואם תמצא בה צדיקים, צדיקים ביחס לאנשיה של סדום, לא תשמיד את העיר.

משך חכמה

"ויאמר ה' אם אמצא בסדום חמשים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם" (י"ח, כ"ז)

בתוך העיר – שהם יראים את ה' בפרהסיא – אבן עזרא. כלומר, אם אמצא בסדום חמישים כאלו, אשר הם 'צדיקים בתוך העיר' בדווקא, אך אפשר שהיו כמה צדיקים בסדום, אלא שעשו מעשיהם רק בסתר ובצנעה, ואעפ"כ לא היה ה' נושא לכל המקום בעבורם.

ולכאורה קשה איך זה תואם עם דברי הנביא [מיכה ו', ח'] "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך" ומונה בין הדברים את מעלת "הצנע לכת עם אלקיך", הרי שיש מעלה לדברים העשויים בצניעות. א"כ איך יתכן שהצלת כל בני סדום לא היתה אפשרית אם היו צדיקים העובדים את ה' בצניעה, אלא אדרבה היה צריך צדיקים העובדים את ה' בפרהסיא?

הדבר יובן על פי דברי הספורנו שביאר מה טעם היה ה' נושא לכל המקום אפ' לא היה מוצא אלא עשרה צדיקים, וזה לשונו "שאם היה בין הרשעים איזה מנין צדיקים, יש בו תקות תשובה לרשעים".

"וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וידן לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה" (י"ח, ב')

שני מכניסי אורחים נזכרים בפרשה: אברהם ולוט. שונה מידתו של לוט, אשר הכניס לביתו אורחים מתוך מסירות נפש של ממש, מזו של אברהם, אשר לא הסתכן כדי לקיים את המצוה. ואף על פי כן, מעריכה התורה יותר את מידת הכנסת האורחים של אברהם מזו של לוט. גם בגמרא מצינו דווקא את אברהם כסמל ודוגמא להידור בהכנסת אורחים. מה טעם לא ראו להבליט את מעשהו של לוט, אשר נעשה מתוך סיכון וחירוף נפש.

הבדל אחד ישנו: לאברהם אבינו נידמו המלאכים בדמות ערבים, אנשים פשוטים מן השורה. ללוט נדמו כמלאכים, לרעוש ולגעוש בקבלת פני מלאכים אין זה חידוש גדול, אף כשהדבר תלוי במסירות נפש...

בשם הבית הלו

"ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקת שרה לאמר האף אנכי אלד ואני זקנתי: היפלא מה דבר למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן" (י"ח, י"ג-י"ד)

במאמר 'חיוזוק האמונה', כותב החפץ חיים:

מה טעם ראתה התורה, אשר כל תיבותיה ואותיותיה ספורים, שקולים ומדודים, להאריך בסיפור זה, אשר יש בו משום גנותה של שרה אמנו, לומר שהיתה מקטני אמונה, ולא האמינה לדברי המלאך. גם כל ענין פרטי הויכוח בדבר צחוקה של שרה, אם היה או לא היה, אינו מובן.

ברם, רמז גדול בפרשה זו, ומעשה אבות סימן לבנים. רמז יש כאן לימות עקבתא דמשיחא, שעה שימצאו אנשים מגדולי ישראל, אשר יקראו לתשובה ויזרוזו את העם לאמונה, לתורה ולשמירת המצוות.

בעת ההיא יקומו אנשים קטני אמונה, אשר לא יאמינו לדברי המוכיחים. כמו שרה אמנו מלפנים, אשר לא האמינה כי תלד לאחר שעברה את גיל התשעים, כך גם אז יקומו אנשים שיתפלאו: אפשר שלאחר אלפיים שנות גלות ונדודים, שוב יחזור עמנו לימי קדם, יוולד מחדש ויקום לתחיית עלומים כמו בימי קדם!

ובאמת אין כאן כל טענה: "היפלא מה דבר?" – "דבר זה" לא נאמר, כי אם "דבר" – כל דבר. וכן אומר הנביא [ירמיהו ל"ב, כ"ז] "הממני יפלא כל דבר".

שום דבר אינו קשה להקב"ה, לא החזרת אמנו הצדקת לימי נערותיה, ולא החזרת עמנו לימי קדם.

אלא שצריך להאמין בזה. שרה אמנו לא נענשה, שכן עמדו לה צדקותיה המרובים. אבל אנו – מי יגן בעדנו...

החפץ חיים

וכן כאן יש לומר שהיתה תביעה על אברהם, שכן אם דרגתו היתה יותר בשלימות, לא יתכן ששרה תצחק, ולכך "ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחק שרה".

רבי יעקב ניימן זצ"ל

"וַיֵּשָׂא אֲבֹרָהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר נֹאֲחֵז בְּסִבְבָּךְ בְּקֶרְנָיו וַיִּלֶּךְ אֲבֹרָהָם וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ" (כ"ב, י"ג)

מסופר במדרש תנחומא [וירא כ"ב] שהשטן ניסה למנוע את אברהם אבינו על ידי כמה דרכים מלקיים העקידה, עד כדי כך שהקים לפני נהר גדול כדי שלא יוכל לעבור, ואז גער הקב"ה וייבש הנהר, משראה השטן שלא יוכל לעמוד נגד אברהם, אמר לו: כך שמעתי מאחורי הפרגוד, "השה לעולה ואין יצחק לעולה", ענה לו אברהם: כך ענשו של בדאי [שקרן] שגם אם אומר אמת אין שומעין לו.

אם כן, עתה שראה אברהם את האיל, מדוע לא חשש שגם זה מעשה שטן, שזימנו כדי שיקריבהו לעולה תחת בנו?

והתירוץ שראה שהאיל "נאחז בסבך בקרניו" – הסתבך והתעכב. מיד ידע שאין זה מעשה שטן, כי רק דברים שבקדושה מסתבכים ומערימים עליהם קשיים. מעשי שטן הולכים למישרין...

וכמו שמסופר על משולח אחד שנדמה ליהודי בעל צורה, שהלך אל התוספות יום טוב, והציג עצמו כמשולח האוסף כספים עבור ישיבת הב"ח, בשמעו שם הב"ח, החליט הרב ללוות את המשולח אל פתחי הנדיבים, שכן בראותם את כבוד הרב הולך ממקום למקום, יתנו ביד נדיבה לכבוד ישיבת הב"ח.

ואכן, עברו מחנות לחנות ואספו כספים, היהודים נתנו בעין יפה. בדרכם עברו דרך בית הרב [התוספות יום טוב], והרב הזמין את המשולח לעלות כדי לשתות כוס חמין, עלו ושתו, ובעת יציאתם, יצא הרב ראשון וכלא את המשולח בבית.

עמד המשולח וצעק וגידף, עד שנזעקו אנשי הרחוב, והרב דיבר איתם קצרות. עלו לבית וחקרו את המשולח, עד שהודה להם כי הוא יהודי מומר, ומשתייך למסיונרים המעבירים על הדת, ואוסף עבורם כספים.

באו אל הרב והתפעלו: גילוי מוחשי של רוח הקודש גלויה! ענה: לא מיניה ולא מקצתיה! אבל המגבית היתה קלה מדי, ואנשים נענו בעין יפה וברוחב יד, והבנתי שזה בא מהסטרא אחרא, כי לדברים שבקדושה יש מפריעים ומקטרגים, והם מתנהלים בכבידות ובקשיים...

ע"פ והגדת

שבת שלום!

יוצא לאור להצלחת יהודית בת יעל שמחה שתחי'

לכל ענייני העלון נא לפנות במייל ל:

kosssover@gmail.com

ומעתה מובן, כי מאחר שהצלת כל בני המקום היא רק מפני התקוה שישובו גם הם, על פי זה מובן מדוע הצלת המקום תלויה דווקא במה שהצדיקים שבעיר יהיו יראים את ה' בפרהסיא, שרק על ידי זה, יש תקוה שיתעוררו גם הרשעים מתרדמתם בהבלי הזמן, וישובו.

הסבא מקלם

"וְאֵת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פָּתַח הַבַּיִת הָיוּ בַּסְּנוּרִים מְקֻטְּנִים וְעַד גְּדוֹל וַיֵּלְאוּ לְמִצָּא הַפֶּתַח" [י"ט, י"א]

זה לשון הספורנו "אע"פ שהיו מוכים בסנוורים, טרחו למצוא הפתח כדי לשבור הדלת, כאמרם ז"ל 'רשעים – אפילו עומדים בפתחו של גהנום אינם חוזרים בתשובה!'

הספורנו

"וַיֹּאמֶר אֵל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנֶּעֶר וְאֵל תַּעֲשֵׂה לוֹ מְאוּמָּה כִּי עֲתָה יִדְעָתִי כִּי יֵרָא אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא חֲשַׁבְתָּ אֶת בְּנֶךְ אֶת יַחֲיִידָךְ מִמֶּנִּי" (כ"ב, י"ב)

כל ימיו של אברהם אבינו התנהג כירא אלקים, אשר רצון ה' נר לרגליו. כיצד זה אפשר שרק עתה נודע כי הוא ירא אלוקים?

אין יראת אלוקים שלימה, אלא כאשר מכניע האדם את כל כוחותיו, שאיפותיו ורצונותיו לעבודת ה'. יש אשר עובד אדם את ה' על פי נטיית נפשו הטבעית. עבודה כזו אינה יראת שמים שלימה, שהרי מנטיית נפשו הטבעית באה. בזאת יבחן, אם יקיים ציווי ה' גם בדברים שאינם מטבעו ומתכונותיו. אז אות הוא כי אך רצון ה' סיבת מעשיו.

את אשר עשה אברהם אבינו עד כה אפשר לייחס למידותיו הטובות, כפי שהדבר באמת, שכן מטבע תכונתו עסק בגמילות חסד, בהכנסת אורחים ובקירובם של אנשים תחת כנפי השכינה, פעולות שהן לטובתם של הנעזרים.

רק עתה, שעה שנבחן במידה שיסודה באכזריות, מידה אשר אינה ממידותיו של אברהם אבינו, ובכל זאת כבש את רחמיו לקיום רצון הבורא, הוכח והוברר כי הוא ירא אלוקים ללא שיור. זוהי, אכן, יראת שמים שלימה.

הגאון מוילנא

סיפורי השבוע

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל אֲבֹרָהָם לְמָה זֶה צָחָק שָׂרָה לֵאמֹר הֲאֵף אֲמָנָם אֵלֹד וְאֲנִי זָקְנָתִי" [י"ח, י"ג]

צריך להבין מדוע שאל ה' את אברהם על צחוקה של שרה, ולא שאל את שרה עצמה, שהיתה גדולה בנבואה מאברהם?

מסופר על רבי חיים מבריסק שבהיותו ילד קטן למד אצל מלמד שהיה חסיד סלונים. פעם לקחו המלמד אצל האדמו"ר מסלונים, וסיפר לאדמו"ר שהילד הזה לומד אצלו. נתן לו האדמו"ר תפוח, חטף הילד את התפוח ואכלו. אמר האדמו"ר למלמד: אם הילד אוכל בלא ברכה האשמה היא בך, שהרי אתה רבו. ענה רבי חיים לאדמו"ר: א"כ האשמה בך שהרי אתה הרבי של רבי...